

Oude huizen in de Rhenense binnenstad en hun bewoners

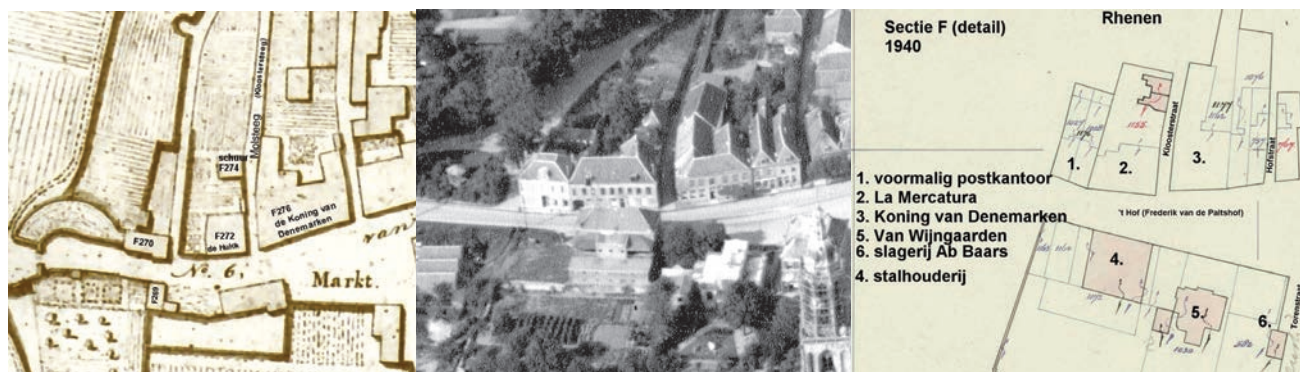
De geschiedenis van de westbarrière: de 16e-eeuwse herberg De Hulck, de 19e-eeuwse tabakshandel La Mercatura en het oude postkantoor

Henk P. Deys, Ad J. de Jong en Just M. Vlak

De stad Rhenen is gebouwd op grond met verkavelde onderdelen van hofhorige goederen, welke in de 11e, 12e en in de eerste helft van de 13e eeuw hadden toebehoord aan de abdij Deutz. Deze percelen kregen later het karakter van vrije tijnsgoederen, waarvoor aan de tijnsbeer jaarlijks een klein bedrag moest worden afgedragen. Deze tijnsen (een soort grondrentes) werden te Rhenen geïnd in zadelhofsteden, zoals de herbergen De Koning van Denemarken en de Moriaen, waar zittingen plaatsvonden. In de rubriek 'Oude huizen in de Rhenense binnenstad en hun bewoners' hebben we reeds de geschiedenis van een aantal huizen aan de oostkant van Rhenen bij de Bergpoort behandeld.

In het januarinummer 2017 van Oud-Rhenen kwam de geschiedenis van herberg De Koning van Denemarken aan de orde. Deze herberg lag in de buurt van de Westpoort. Er lag een complex tijnsgoederen van de Van Hemerts, later Van Rhenens, ten noorden en aan de westkant van de latere stad Rhenen. Dit complex werd aan de westkant doorsneden door de stadsmuur die in 1346 in opdracht van bisschop Jan van Arkel is gebouwd. De tijnspercelen die hiertoe behoorden kwamen hierdoor binnen en buiten de muur te liggen. De tijnsrechten hiervan gingen via de familie Van Hemert later over op de familie Van Rhenen.

In dit artikel willen we nader ingaan op de geschiedenis van een huis dat in de 16^e eeuw 'De Hulck' heette en eveneens vlakbij de Westpoort stond. Het huis, oorspronkelijk 'De Hulck' geheten dus, kwam in het midden van de 19^e eeuw in handen van de gebroeders Van der Meer van Kuffeler, die in 1857 de eerste sigarenfabriek van Rhenen hebben opgericht, 'La Mercatura' genaamd; deze fabriek bleef bestaan tot in 1915. Een van de gebroeders was mede-oprichter van de Plantage Willem III. Door de oorlogshandelingen in de Tweede Wereldoorlog zijn de opstallen vernietigd en is het perceel onteigend. Ook komen de belendende percelen, zoals het oude postkantoor, aan de orde, zodat hiermee een groot deel van het noordwestelijk gedeelte van de stad wordt behandeld.

Overzicht van de hier beschreven panden: links een plattegrond uit 1818 met ingemonteerde kadastrale nummers; midden een detail uit een KLM-luchtfoto uit 1925; rechts een detail uit een kadastrale hulpkaart van 1909 met bovenaan het in twee huizen opgedeelde voormalige postkantoor

DE GESCHIEDENIS VAN HET HUIS DE HULCK

Hieronder volgt de geschiedenis van het huis (herberg) dat in de 16^e eeuw De Hulck heette, later huisnummer 9, kadastraalnummer F 272 (1832). Tevens wordt de bewoning van belendende percelen beschreven. Een 'hulck' is een vrachtzeilschip uit het einde van de Middeleeuwen. Herbergen met de naam 'De Hulck' kwamen ook voor in andere plaatsen in de omgeving, zoals te Veenendaal, Doorn en Utrecht.

In 1599 en 1602 wordt Jan Anthonisz genoemd als *weerd in den Hulck in Venendaell* en in 1634 wordt Cornelis Vastrick genoemd te Doorn als *weert in den herberge daer de Hulck uijthangt*.

Geheel in lijn met de ooit gekozen opzet van deze rubriek, komen ook dit keer weer genealogische en heraldische aspecten met betrekking tot eigenaren en bewoners uitgebreid aan de orde. We vervolgen met de geschiedenis van deze herberg en de ernaast gelegen panden.

16^e EEUW

Het huis (of de herberg) blijkt in de 16^e eeuw in bezit te zijn van de familie De Bruijn; zo lezen we in aktes d.d. 25 januari 1592 en 2 maart 1596 dat de gebroeders De Bruijn (Cornelis, Gerradt en Dirck) en hun zuster Elisabeth de Bruijn, samen kinderen van Mr. Rutger de Bruijn en Hadewich Lijsters,

aan Rochus van Dulcken en Agnies Willemsdr een huis, hof en hofstede met bijbehorende schuur, *daer den Hulck uithangt*, verkocht hebben. Het huis was een eigen en vrij goed, bezwaard met 20 stuivers vanwege een vicarie (stichting), met Jan Ludolfsz als possesseur (beheerder/gebruiker) en 10 stuivers per jaar als huisrente, waarop de kerk recht had. Vanouds zat er nog een tijns op die kennelijk afgekocht was. Reeds in de kerkrekeningen van 1571/2 komen we Mr. Rutger

Afbeelding van een 'Hollandse hulck', een vrachtzeilschip

de Bruijn tegen als eigenaar en betaler van de 10 stuivers huisrente.

Op een veiling in 1592 werd het huis verkocht aan Van Dulcken; het was ingezet op 1300 gulden. In 1593 was er een proces aangespannen door de familie De Bruijn omdat Van Dulcken zich aanvankelijk niet aan de koopvoorwaarden heeft gehouden. Dit huis stond bij de Westpoort, met ten oosten ervan een zekere stadssteeg strekkende naar de stadswal, ten zuiden de gemene Heerenstraat, westwaarts ernaast Huijch Gerritsz en noordwaarts de weduwe en erfgenamen van Hendrick de Veer. Hen(d)rick de Veer, overleden vóór 2 maart 1595, zat in het vervoer per wagen; er is een aantal rekeningen van hem uit de tweede helft van de 16^e eeuw met betrekking tot passagiersvervoer bewaard gebleven. In 1606 blijkt Rochus van Dulcken het huis en erf van de erfgenamen van Henrick de Veer erbij gekocht te hebben en wordt Janneke van Hemert genoemd als gebruiker.

In een akte van 26 maart 1593 staat dat *een huysinge, hofstede en schuer omtrent de Westpoort daer den Hulck vuythangt* door Rochus van Dulcken bewoond werd en door hem gekocht was.

Het huis stond dus op de hoek van een steeg, later ook wel Molsteeg geheten, en de Heerenstraat. Genoemde Gerradt (Gerrit) de Bruijn trouwde met Anna van IJsselmuiden (Isselmuden), die in een akte d.d. 26 juli 1609 genoemd wordt als weduwe, moeder en momberse (voogd) van een

onmondige dochter zijnde mede-erfgenaar van Elisabeth de Bruijn, haar 'moetje' (tante). Elisabeth de Bruijn trouwde met secretaris Allardt (Allert) van Harn (zie later); zij kochten in 1619 de herberg De Hulck.

Rochus van Dulcken, overl. Rhenen 29 november 1612, was herbergier van 'den Hulck', burgemeester van Rhenen in de periode 1591-1594 en waarschijnlijk nauw betrokken bij het post-, passagiers- en goederenvervoer vanuit Den Haag via Utrecht, Rhenen en Wageningen naar Arnhem en Nijmegen; een beetje te vergelijken met het latere Van Gend & Loos. Hij wordt in 1596 genoemd als zijnde getrouwd met Agnies Willemsdr. Echter een akte van 24 januari 1610 noemt Hadewich (Haesje) Lodewijcksdr. als zijn echtgenote. Ook wordt een Catharina N. genoemd als zijn echtgenote. De herberg De Hulck stond aan de noordzijde van de Lange Heerestraet te Rhenen bij de Westpoort op de hoek van een steeg die liep tussen deze herberg en de herberg De Koning van Denemarken. Van Dulcken was naast herbergier ook betrokken bij het wagenvervoer. Zo hadden de schepenen van Rhenen Van Dulcken, die toen burgemeester was, opgedragen in het rondeel van de Westpoort een wagenhuis te zetten, maar er was kritiek vanuit de burgerij omdat dit aantasting van de functie van het rondeel en de borstwering zou inhouden. Ook de burens aan de noordkant waren betrokken bij het wagenvervoer (zie later) en ten westen van de Hulck zat een wagenmaker.

Een dochter Agnieta (Agnes) van Dulcken (geb. Rhenen 1606, overl. Arnhem 1671) trouwde te Amersfoort 2-5-1624 met Hendrik Wilbrenninck (1569-1645), postontvanger van de Veluwe; deze was dus nauw betrokken bij het postvervoer. Hij was eerder getrouwd met Veronica van Raey (geb. Emmerik 1572, overl. Arnhem 1623). Agnieta van Dulcken tr. (2) Hattem 8 november 1626 met Egbert Daendels (geb. 1600, overl. vóór 8-10-1666), schout van Heerde 1620-1652 en genoemd als burgemeester van Hattem in 1656. Uit het huwelijk Wilbrenninck x Van Dulcken werden tenminste drie kinderen geboren, waaronder de bekende postmeester in het Overkwartier van Gelderland en postmeester te Utrecht en 's-Gravenhage, Rochus Wilbrenninck, geb. maart 1625, overl. 30 april 1682, die in 1656 gehuwd was met Maria Snels, overl. 4 april 1684. Zij wordt in 1682 genoemd als zijn weduwe met betrekking tot haar geschil met de verdere erfgenamen van haar overleden echtgenoot. Rochus Wilbrenninck, genoemd naar zijn grootvader Rochus van Dulcken, onderhield belangrijke postroutes, waaronder die via Rhenen en Wageningen op Nijmegen. Lees verder over de geschiedenis van het postvervoer via Rhenen 'De Posthistorie van Rhenen' van A.J. de Jong en H.P. Rozema.

In de Rhenense Policieboeken van 1591 staat vermeld dat burgemeester Rochus van Dulcken samen met Joannes Gerobolus, predikant te Utrecht, in oktober van dat jaar

Dulcken, Rochus van, OAR Reg.No. 90 (Inv. No. 90, 751a)/1580 nov 19, gerichtman van de Marsch.

Wapen: Een schild met als merk een grote L, overtopt met boven een X en daaronder een C.

andere Rochus van Dulcken, Aelbert Verweij, Willem Eliss en Jan Jan Jansze Snijer als *kerckenraiden* (kerkenraden) en *aelmosseniers* (diakenen) als kandidaten werden voorgesteld.

Zijn voorganger Willem Wirtzfeldius had altijd geweigerd een dergelijke kerkenraad in te stellen.

In het onlangs verschenen boekje *Reformatie in Rhenen* wordt stilgestaan bij het 425 jaar bestaan van een kerkenraad te Rhenen.

In de Cunerakerk bevindt zich nog het graf van Rochus van Dulcken met zijn familiewapen, een ankerkruis; een Limburgse familie Van Dulcken voerde ook een ankerkruis als wapen.

Echter Rochus van Dulcken zegelde met een handmerk op een schild (zie afbeeldingen) en dus niet met zijn familiewapen. Daarnaast had hij een handtekening in geoeffend schrift. Dit laat zien dat handmerken niet alleen in gebruik

naar Gorinchem was afgereisd om daar aan de classis te vragen of Mr. Willem Oosterzee, toen predikant te Hoornert, overgeplaatst mocht worden naar Rhenen. In 1592 werd Oosterzee aangesteld als predikant te Rhenen; hij was het die een kerkenraad installeerde, waarvoor door hem onder

waren bij mensen die niet konden lezen of schrijven.

Het gebruik van handmerken komt men veel tegen bij bepaalde beroepen zoals schippers en wagenvoerders, vermoedelijk voor het merken van vrachgoederen (zakken en tonnen). Soms had dit

te maken met vrijheid van tol, waarbij de merken officieel bij een gerecht waren vastgelegd. Het gebruik van handmerken komt men ook veel tegen bij molenaars en bakkers (zie afbeeldingen). De merken op zakken werden meestal met een brandijzer aangebracht.

In het archief van het stadsgerecht van Rhenen bevinden zich ook zogenaamde 'gerechtszakken' die gemerkt zijn met een brandijzer; in deze gerechtszakken werden de gerechtsstukken per zaak bijeen bewaard. Op dergelijk zakken treffen we ook wel lakzegels aan.

Bakkers waren vaak verplicht hun handmerk aan te brengen op gebakken broden. Dit was om de bakkers te kunnen

Dulcken, Rochus van, (RVD), Staten Utr. (Toegang 233, Inv.No. 292-1)/1595 apr 19. Een schild met daarop als wapen een handmerk, een gespiegelde letter J, boven overtopt met een X. Boven het schild staan zijn initialen R.V.D.

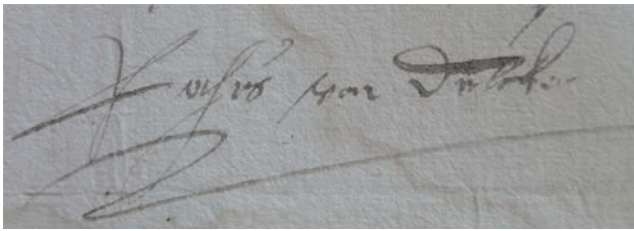
Brandmerk op een gerechtszak

Graf van Rochus van Dulcken, commissarius, in de Cunerakerk te Rhenen; hij blijkt dus op 29 november 1612 te zijn overleden.

Wapen: gedeeld, R een ankerkruis, L drie rechtsgewende ossenkoppen (2 en 1). Rechtsgewende tralielelm met wrong,

Helmteken: een ankerkruis tussen een vlucht

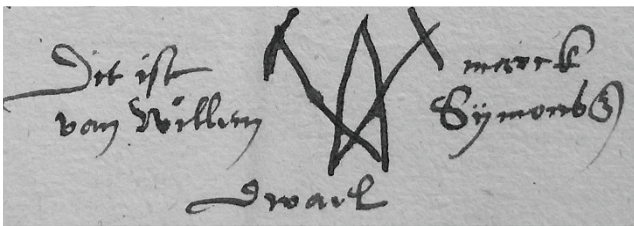

Handtekening van Rochus van Dulcken anno 1595

traceren bij malafide praktijken, zoals het bijmengen van goedkope vulmiddelen, krijgt bijvoorbeeld. Deze handmerken waren ook bij het gerecht geregistreerd. Te Rhenen tekende bijvoorbeeld Willem Simonsz de Wael in 1604 een kwitantie van aan de kerk geleverd brood met zijn handmerk.

Deze had bakkerijen aan de Markt en in de Visscherstraat; hij was gehuwd met Marie Guertsdr.

Handmerk

Ad de Jong is voornemens om in de toekomst in Oud Rhenen nader te publiceren over het gebruik van handmerken te Rhenen en Achterberg. Anton Zeven publiceerde in Oud Wageningen en het Heraldisch Tijdschrift over deze materie. Ook te Veenendaal komt men relatief veel hand-

merken tegen; hierover is gepubliceerd door Elleke van Engelenburg. Zoals hieronder duidelijk zal worden dienen persoonlijke handmerken niet verward te worden met huismerken.

17^e EEUW

Op 26 april 1619 transporteren Jan Valckenaer en Hadewech Lodewijcx voor de ene helft en Dirck van Dulcken en Jan van Wijk als mombers van de onmondige kinderen 'geprocreëert' bij deselve Hadewech Lodewijcxdr, aan Alert van Harn en Elisabeth de Bruijn 'huysinge, hofstede ende schuij'r' binnen Rhenen met oostwaarts een 'gemeensteech', zuidwaarts de Heerstræet en westwaarts de weduwe van Huijch Gerritsz en noordwaarts de verkopers zelf, de erfgenamen Van Dulcken. Hadewech Lodewijcxdr, de weduwe van Rochus van Dulcken, was dus later getrouwd met Peter Valckenaer.

Op 1 februari 1621 verkopen Peter Valckenaer en Haesgen Lodewijcks, echtelieden, en Valckenaer namens Jan van Wijk Hubertsz als momber (voogd) van de onmondige kinderen van *commiss* Rochus van Dulcken, aan Brant Gerritsz en Neeltje Albertsdr een huijsinge en hofstede ten noorden van het huis van secretaris Alerdt van Harn, met oostwaarts de steeg, westwaarts de stadswal en noordwaarts Herman Aerts. Dit blijkt *thynsgoet* van Jor (jonker) Hubert van Rhenen. Twee zonen van dit echtpaar, Willem en Hendrick Branden blijken ook in het wagenvervoer (goederen en passagiers) te zitten.

Willem Branden, zoon van bovengenoemde Brant Gerritsz, koopt in 1657 zijn vier kinderen uit die verwekt zijn bij Willemke Hermans, met namen Marreke, Brant,

Voorbeelden van gemerkte zakken in gebruik in molenaarskringen (Uit: Jan Luyken - *Het menselijk bedrijf* 1694)

Neeltje en Herman. Zijn huis in de Molstraat, komend uit zijn boedel, wordt in 1698 openbaar verkocht; eigenaar wordt Aelbert Jans.

Willem Branden, voerman, trouwde in 1657 als weduwnaar van Willemkje met Stijntje Teunis. Zijn broer Hendrick Branden trouwde in 1641 met Aeltje Teunis, j.d. van Veenendaal, wonende te Remmerden.

Interessant is dat de gebroeders Willem en Hendrick Branden beide betrokken zijn bij het wagenvervoer (passagiers en goederen). Ze blijken eveneens gebruik te maken van een handmerk, dat voor beiden hetzelfde is. Hiermee lijkt het een kenmerk dat door meerdere leden van de familie in gebruik was. We spreken dan van een 'huismerk'. In het oosten van het land maakten boeren-families wel gebruik van huismerken. De symbolen lijken vaak

Familiewapen Taets te Rhenen 'Wapen' op graf van Jan Pauwels Taets in de Cunerakerk

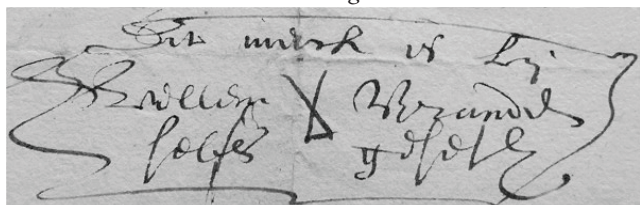

op runentekens, veelal centraal een soort 4 waarbij zijtakjes zijn aangebracht. Men komt dergelijke merken wel tegen op grafstenen; ook in de Cunerakerk zijn daarvan voorbeelden te vinden. Als ze op een schild worden gepresenteerd, zoals bij een familiewapen, noemt men het vaak een persoonlijk wapen. Hoewel bovengenoemde Rochus van Dulcken op zegels gebruikmaakte van een dergelijk persoonlijk wapen, staat op zijn grafsteen toch zijn familiewapen (zie boven).

Bij Jan Pauwelsz Taets is het omgekeerde het geval; de familie Taets te Rhenen voerde als familiewapen een gaande wolf met daarboven drie lelies naast elkaar, terwijl op zijn graf een merk als wapen wordt gepresenteerd.

Het merk van de gebroeders Branden lijkt dus hiermee niet een persoonlijk handmerk te zijn, maar meer een huismerk, een merk gebruikt door meerdere leden van de familie.

De merken van de gebroeders Willem en Hendrick Branden uit 1651; zij zijn zonen van Brand Gerritsz.

Zegelring met handmerk van vermoedelijk een schipper, gevonden in de Rijn bij Rhenen (foto: Hans van Gemert te Valkenswaard)

Iets dergelijks zien we bij de Rhenens/Wijkse schippers Van Schuilenburg, de drie weerhaken. Willem Branden richtte zich wat meer op passagiersvervoer, Hendrick Branden op vrachtvervoer.

In september 2015, toen de waterstand in de Rijn extreem laag was, werd met een onderwatermetaaldetector in de Rijn bij Rhenen een zegelring met een huismerk, met een 4 als centraal motief, gevonden. De vindplaats was net ten oosten van de krib, die ligt tussen de veerstoep bij Restaurant Tante Loes (nu Restaurant Moeke geheten) en de loswal. Op deze ring staan verder de initialen I en L.

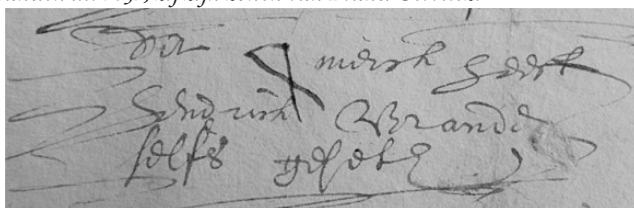
Terug nu naar de geschiedenis van de huizen in de buurt van de Westpoort (later Westbarrière geheten).

In 1690 is eigenaar van het perceel ten westen van Herberg De Hulck Jan Cornelisz, een radenmaker.

Het huis van Willem Branden wordt in 1678 verkocht; het huis De Hulck, ten zuiden hiervan gelegen, is dan in handen van de erfgenamen van wijlen Joe (jonkvrouwe) Elisabeth de Bruijn.

18^e EEUW

In 1690 had er een veiling plaatsgevonden van het huis van de erfgenamen van secretaris Alert van Harn. Deze Van Harn voerde als wapen in zilver een rode klimmende leeuw; anders dus dan de gebruikelijke dubbel of driedubbel geschaakte dwarsbalk. Koper is secretaris Cornelis Klerck; deze was op

Een kopergravure van Rhenen uit de 14^e editie (1616) van de 'Descrittione di tutti i Paessi Bassi' door Lodovico Guicciardini. De stad is abusievelijk in spiegelbeeld gegraveerd. (coll. H.P. Deys)

Wapens Van Harn (leeuw) en geschaakte dwarsbalk uit het wapenhandchrift van Van Hangest d'Yvoy (Coll. KNGGW/CBG in Den Haag inv.No. GSH 50D31)

2 april 1656 gedoopt te Hulst als zoon van Willem Klerck en Aletta van Harn. Aletta van Harn was een dochter van secretaris Alart (Allard) van Harn en Joffr. Elisabeth de Bruijn. Mr. Cornelis Klerck bleef ongehuwd en was raad en secretaris van de stad Rhenen; hij speelde een belangrijke rol bij de 'Plooiërijen' te Rhenen aan het begin van de 18^e eeuw (zie publicaties hierover in Oud Rhenen). Van hem is bekend dat hij een overzicht van de nog in 1703 aanwezige stadsbrieven, of kopieën daarvan, van de stad Rhenen heeft gemaakt; hierin waren de rechten van de burgers vastgelegd. Hij overleed

7 augustus 1706 en zijn rouwbord heeft in de Cunerakerk gehangen en hing daar nog aan het einde van de 18^e eeuw.

In de 18^e eeuw is er bij 'De Hulck' sprake van een huis met een *huisken daer annex*. Eigenaar in 1720 is dan secretaris Klerck, met als gebruiker Anthonij Moll. Naar hem of de eigenaar van De Koning van Denemarken is mogelijk de steeg van de Heerenstræet naar de stadswal, de Molsteeg, genoemd.

Secretaris Klerck verkoopt het huis aan Alard Boonzayer, gerechtsbode, met als gebruiker nog steeds Anthonij Mol. Helena de Haes wordt op 28 april 1729 genoemd als weduwe van Aert Boonzayer; zij verkoopt dan het huis aan Johan Boon dat verhuurd wordt aan Anthonij Mol.

Het huis erboven naastgelegen met een 'kamer daar annex' wordt op 12 augustus 1717 gekocht door Cornelis van Oghten van secretaris Klerck; er rust op dat huis nog steeds een oude tijns, verschuldigd aan de Van Rhenens, die kenelijk bij de heren van de Tollenburgh terecht is gekomen (via de Vonck van Liendens).

Cornelis van Oghten wordt in de periode 1720-1738 genoemd als eigenaar. Het huis wordt dan bewoond door Frans van Putten. In de periode 1739-1742 wordt de weduwe van Cornelis van Og(h)ten genoemd als eigenaar; Gijsbert Puijk is dan gebruiker.

In 1744 is Jan van Ogten eigenaar van een *huisk met een camer daer annex* met als gebruiker wederom Gijsbert

Ds. Jacob van Campen en zijn echtgenote Agatha van Bloemendael, pasteltekeningen door Rienk Jelgerhuis uit 1775 (Collectie museum Het Rondeel)

Puijk. Het lijkt erop dat er bij het huis ten noorden van de herberg De Hulck een *camer* hoorde. Vermoedelijk was dit een zogenaamde 'stenen kamer', een half bovengrondse kelder met daarboven een kamer en een zolder. In de periode 1745-1747 is Jan van Ogten daar nog steeds eigenaar van, maar is gebruiker (bewoner) Cornelis van Druten. Jan van Ogten, gehuwd met Marringje van Breukelen, woonde te Zuilen en had op 1 maart 1752 dit huis verkocht aan Claes van IJsendoorn; in 1750 werd het huis bewoond door Jacob van Maurik. Nicolaas van IJsendoorn was op 25 juni 1740 te Rhenen ondertrouwd met Gerdina Tap; in 1781 trouwde hij als weduwnaar van Geurtje Tap met Anna Geertruij van Schoonevelt, die in Amsterdam woonde.

Terugnu naar het huis, oorspronkelijk De Hulck genoemd. Eigenaar Johan Boon, gehuwd met Maria Vermeulen, verkoopt dit huis met bijbehorende schuur en een klein huisje annex op 6 juli 1742 aan schepen Cornelis Menso, die er zelf ook blijkt te wonen in 1744/5. Bij de verkoop is er nog steeds sprake van een 'jaarlijkse uitgang' (rente), verschuldigd aan de kerk van Rhenen. Ook wordt de ligging beschreven: oostwaarts de Molsteeg, westwaarts Hendrik Jansz Mol, zuidwaarts de Heerestraet en noordwaarts Jan Cornelisz van Ogten. Cornelis Menso woonde bij zijn huwelijk in Rhenen en ondertrouwde te Rhenen op 18 december 1745 met Agatha Amberg(en), die in de Mars, 'Rhenense Oever', woonde. Zij was op 17 januari 1720 gedoopt te Rhenen als dochter van Gerrit van Ambergen en Cornelia van Ingen. Agatha Amberg was eerder in 1732 te Rhenen getrouwd

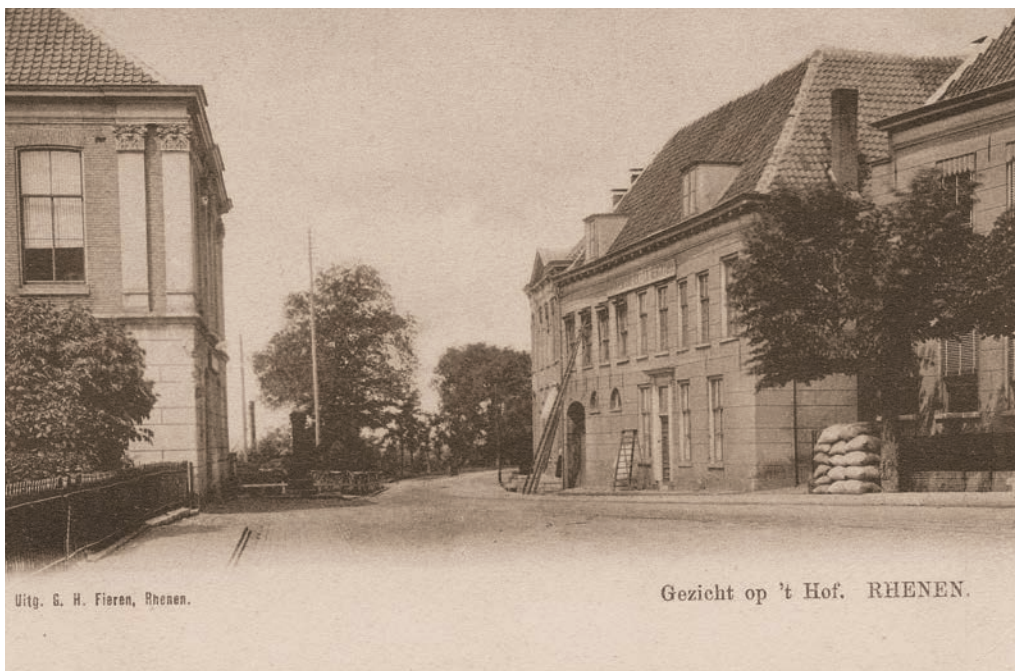
met Anthonij Victor uit Wijk bij Duurstede. Van Cornelis Menso is bekend dat hij schepen was en vaandrig in dienst der Nederlanden; in 1740 is er sprake van een octrooi als apotheker.

Op 11 maart 1749 worden het huis met aanhorige schuur, erve, mitsgaders een klein huisken, verkocht aan Dirkje van Noort, weduwe van oud-burgemeester Dirk van Ommeren; er is dan sprake van een vervallen huis van Hendrik Jansz Mol dat er westelijk naast stond. Dirkje van Noort woonde er zelf niet maar verhuurde het huis achtereenvolgens tot 1754 aan mevrouw Van Zwoll, in 1756 aan juffrouw Klerck en daarna aan de heer Haantjes (1757-1763) en de heer Duijm in 1763.

Op 2 augustus 1765 verkoopt Juffr. Dirkje van Noort, weduwe van Dirk van Ommeren, in leven

oud-burgemeester van Rhenen, een *huysinge en huyske daer annex omtrent de Westpoort* aan Jean de Boussart de Madiane, gehuwd met vrouwe Antonia de Vree; de koper blijkt ook het huis met kamer annex, dat er ten noorden naast gelegen was, in zijn bezit te hebben. Ook is er nog steeds sprake van een vervallen huis van Hendrik Jansz Mol dat er westelijk naast stond.

In de periode 1765-1776 blijft de heer Madiane eigenaar en bewoner van het huis; ook het huis met de kamer annex dat er ten noorden naast stond kwam in handen van dezelfde heer Jean de Boussard de Madiane, die zich ook heer van Heimerstein noemt. In de periode 1754-1765 waren Klaas van IJsendoorn en Jan de Vrind, gehuwd met Geertruij van IJsendoorn, hiervan eigenaar. In de periode 1777-1789 is mevrouw de weduwe Madiane eigenaar en gebruiker van beide huizen. Vanaf 1789 wordt Willem Constantijn de Vree, *luitenant ten dienste dezer lande*, later *capitein de Vree* genoemd, de eigenaar en deels gebruiker van beide huizen; deze was op 7 augustus 1787 te Rhenen getrouwd met Adriana Sophia de Boussard de Madiane. Het huis met de kamer annex wordt vanaf 1789 gebruikt (bewoond) door Jasper Aalbertse. Het huis dat oorspronkelijk De Hulck heette wordt einde 18^e eeuw bewoond door Predikant Jacob van Campen, zoon van Michael Johan van Campen en Johanna van Gennip; deze was gehuwd met Agatha Petronella Bloemendaal. Van Campen, die in 1795 aan het begin van de Franse tijd, nog uit zijn ambt werd ontslagen overlijdt op 3 februari 1815 op dit adres.

Links: gezicht op 't Hof, in westelijke richting, met La Mercatura rechts en de Zaal van Altena links (Coll. H.P. Deys); Rechts: J.A.F. van der Meer van Kuffeler voor de tabaksonderneming La Mercatura (zie schild). Datum opname onbekend. (Coll. De Blocq van Kuffeler)

19^E EN 20^E EEUW

Willem Constantijn de Vree blijft eigenaar van beide huizen tot 24 maart 1815; dan wordt de hele zaak verkocht. De verkoping vindt plaats in het logement De Halve Maan van Lammert Moesveld (F294). Van de 'kamer' vinden we vermeld dat daar een kelder onder zat. Het lijkt er dus op dat het een zogenaamde 'stenen kamer' betreft.

Begin 1800 is het geheel, huis met klein huisje annex en tuin en een huis, schuur, tuin en kamer annex bij elkaar in handen van capiteyn Willem Constantijn de Vree, die in 1787 getrouwd was met Adriana Sophia de Boussard de Madiane. De huizen werden gebruikt en bewoond door Jasper Albertse van Dolderen (F274), later zijn weduwe en tweede echtgenoot dominee Van Campen met zijn vrouw Agatha van Bloemendael (F272). In 1815 wordt alles als één geheel verkocht. F274 is dan alleen nog maar een schuur.

Op 27-6-1816 overlijdt op dit adres F272 Dirk Roelofs, geb. Arnhem, weduwnaar van Anna Petronella Zegerius, zoon van Willem Roelofs en Elisabeth Timmer.

In 1832 wordt als eigenaar genoemd Gerard Everd van der Zandt. Bewoners zijn echter in 1829 Mozes van Elburg, koopman, commissionair en bankhouder, geboren ca. 1796, gehuwd met Naatje Philip(sdr.) Wertheim(er), dochter van Philip Jonas Wertheim en Hester Emanuel(sdr.) van Dort.

In het notariële archief is te vinden dat het gehele complex F272 t/m F275 later als één geheel bij elkaar bleef. F274 werd niet meer als woonhuis aangemerkt maar was tot schuur verworden. In een notariële akte van 10 augustus 1839 lezen we dat Gerard Everard van der Zandt, medicinae Doctor, Elizabeth Cornelia van der Zandt en Johanna Debora van der Zandt,

ongehuwd en wonende te Delft mede namens hun broer Jan Everard van der Zandt, kadet sergeant, aan Asser Moses Horst, koopman, een huis, twee tuinen en een schuur verkopen. Na nauwelijks 5 jaar verkoopt Horst het geheel aan Jacobus Coenraads, een rentenier uit Zwolle. Het idee voor deze koop is vermoedelijk speculatie geweest, want in 1846 wordt de nieuwe eigenaar J.Ch.A. van der Meer van Kuffeler.

In Rhenen en omgeving werd vanaf circa 1625 tabak verbouwd. Vooral de warme zuidelijke hellingen van de Utrechtse heuvelrug en de beschikbaarheid van water waren voor dit gewas geschikt. Een aantal droogschuren langs de Provinciale weg (N322) herinnert nog aan de tabak. In Amerongen bevindt zich een tabaksmuseum, dat een overzicht geeft van de tabaksteelt op de Utrechtse Heuvelrug. De oogst werd onder andere door Amsterdamse kooplieden

Het aliantiewapen van Van Campen/Van Bloemendael

zal zijn. (4905)

SIGAREN.

Java 1a	f8.-	p/m.
Java 2a	" 7.-	"
Java 3a	" 6.-	"
Inlandsch dek Java	" 5.50	"
Inlandsch (div. mod.) f4 à	" 5.-	"

Conditie à contant met 2% korting.
 Te bevragen: Sigarenfabriek **La Mercatura**, adres: **GEBROEDERS VAN KUFFELER**, te Rhenen. (4856)

Advertentie in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 20 maart 1867 (Bron: Delpher)

opgekocht, maar een deel werd achtergehouden voor eigen gebruik. Tabak werd gesnoven en gepruimd en later in pijpen of in de vorm van sigaren gerookt. De eerste sigarenfabriek in Nederland werd in 1826 in Kampen gesticht.

In 1846 kocht Jacob Charle Anne van der Meer van Kuffeler (1818-1895) samen met zijn jongere broer Jacob Weldijk (1823-1891) voor een bedrag van 6700 gulden het perceel F272 nabij de Westpoort, waarvan de benedenverdieping in gebruik werd genomen als tabakspakhuis en de bovenverdieping werd verbouwd tot woning voor Jacob Weldijk, zijn moeder Vrouwtje Cornelia Weldijk (1792-1869), haar nicht (en zus van Ida – zie verderop) Charlotte Gijsbertina Cornelia Weldijk (1821-1906), en Vrouwtje Cornelia's dochters Paulina Quirine Henrica (1821-1884)

Brief van 21 maart 1865 van J.A.F. van der Meer van Kuffeler aan de 'Heeren Frowein', tabakshandelaren te Arnhem, waarin hij aangeeft een kistje Eldorado-sigaren te sturen via de 'Arnhemsche stoomboot' en vraagt hem een monster van Veluws aardgoed en Betuws zandgoed te bezorgen. (Coll. A.J. de Jong)

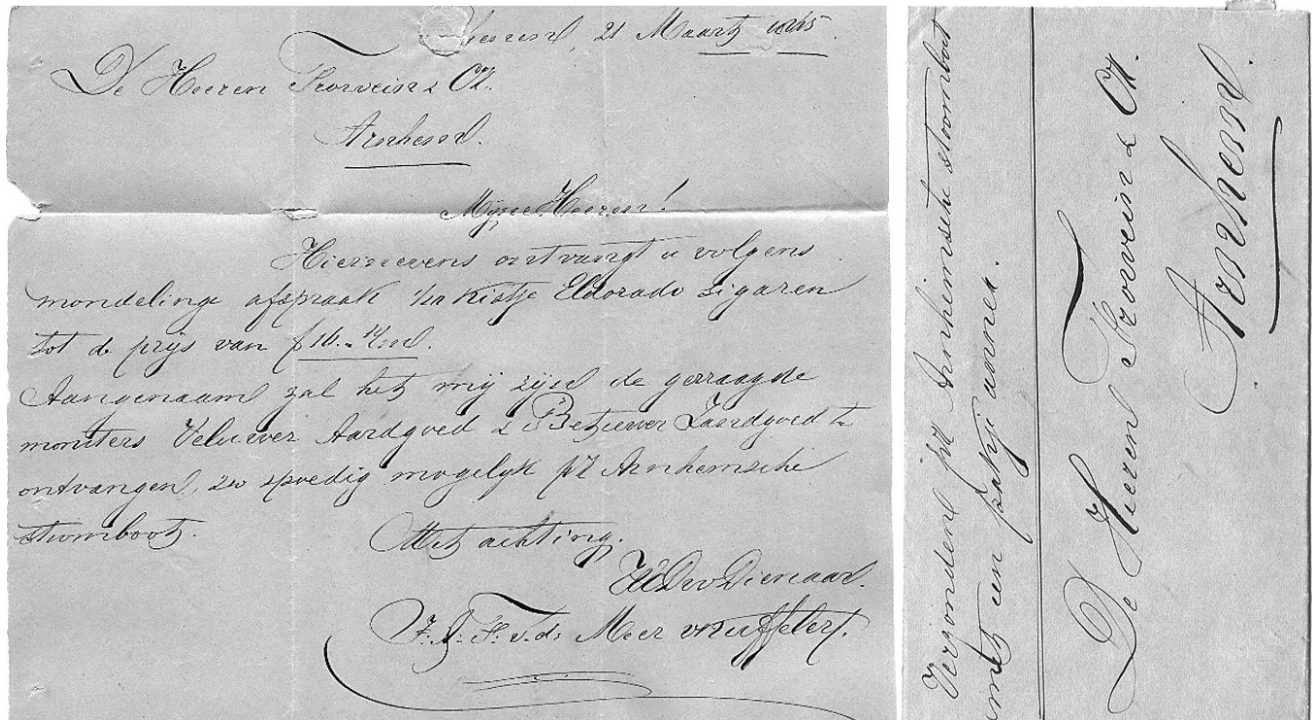
De Notaris VAN
 ITERSON te Rhenen,
 zal op Donderdag 18
 Februari 1915, 's morgens 10 uur,
 voor den heer J. A. F. DE BLOCC
 VAN KUFFELER, in de fabriek aan
 het Hof te Rhenen, à contant

publiek verkoopen:

Werktafels, Krukjes en Bankjes,
 Sigarenkistjes en Plankjes, Houtwerk,
 Kisten, Manden, Trapjes, Handkar,
 Kruiwagen; Kantoormeubelen, Schrijf-
 tafel, Lessenaar, Tafel, Stoelen, Loket-
 kast, Kastje, Kachels, Lampen enz enz.

Publieke verkoping van de inventaris op 18 februari 1915 (Rhenensche Courant coll. F. Spee)

en Jacoba Elisabeth Hillegonda (1825-1913) alsook de jongste zoon Pieter Frederik (1826-1871) van der Meer van Kuffeler. Vanuit dit huis heeft Vrouwtje Cornelia gedurende ruim 20 jaar een dagboek bijgehouden van in totaal 3358 schrijfblaadjes met veel details over het wel en wee van de familie, maar ook van de goeie burgerij van Rhenen. Jacob Weldijk huwde in 1849 Jansje Vreedenbergh (1827-1851) uit Rotterdam en ging tegenover J.C.A. wonen aan de zuidkant

Gebroeders Van Kuffeler van de firma La Mercatura: Jacob Weldijk (links) en Jacob Charles Anne (midden) en diens zoon Jacques Anne François (rechts). (Coll. De Blocq van Kuffeler)

van de Herenstraat (F184), waar hij een wijnhandel dreef. In 1851 overleed zijn vrouw en keerde hij terug boven de tabaksfabriek aan de Westpoort.

J.C.A. was afkomstig uit een gerenommeerd patriciersgeslacht uit Zuid-Holland en geboren te Gouda. Hij was in 1842 in Rhenen komen wonen als ontvanger der registratie, een soort belastingambtenaar. Hij verloor zijn eerste vrouw Johanna van Alphen (1815-1843) 11 dagen na de geboorte van hun zoon Jacques Anne François (1843-1917). J.C.A., 'Heer van Limmen', huwde voor de tweede keer op 9 april 1847 in Rhenen met zijn nog minderjarige nicht Ida Eleonora Catharina Jacoba Maria Weldijk (1825-1869), die een deel van de nalatenschap van haar ouders had ontvangen. Zij kwam in Rhenen bij haar man wonen in het 'huis met de hoge stoep'

Vrouwetje Cornelia Weldijk en haar dochter Pauline (ca. 1865). (Coll. De Blocq van Kuffeler)

(zie artikel van H.P. Deys e.a. in Oud-Rhenen, mei 2013). Dit was F338, op de plaats van de huidige HEMA. Na het overlijden van zijn oom en tante Weldijk in 1846 en via zijn huwelijk met hun wees geworden dochter Ida had J.C.A. ook de beschikking over de opbrengst van de Hofstede Dampegeest in Limmen. Hierdoor nam het familiekapitaal toe en met dat geld werd in 1853, samen met de vier gebroeders Ruijs uit Amsterdam en Rotterdam, de tabaksplantage Willem III tussen Rhenen en Elst (Utr.) opgericht (ieder eigenaar voor een vijfde deel), die de tabak voor de fabriek verschaftte.

In 1857 richtte J.C.A. samen met zijn broer Jacob Weldijk, wijnkoper in Rhenen, de eerste Rhenense sigarenfabriek, La Mercatura, op onder de firmanaam Gebroeders Van Kuffeler. In datzelfde jaar werden de percelen F272 en F273 samengevoegd en verdeeld in twee even grote percelen F555 en F556, waarbij op F555 een groot gebouw werd neergezet onder de kadastrale aanduiding 'huis en fabriek'. Het oppervlak bedroeg 285 m², de belastbare waarde van dit huis en fabriek steeg van 75 naar 250 gulden. In 1864 faillieerde J.C.A. en werd Jacob Weldijk een jaar later voor 5000 gulden enige eigenaar van pand en perceel. In 1874 werden er in de noord-oostelijke hoek (F274) van het terrein 2 huizen bijgebouwd van 75 en 70 m².

Vóór die tijd was reeds te Rhenen een huishijverheid voor het kerven van tabak ontstaan. C.J. van Ingen had al in 1840 een fabriek voor kerftabak. In 1875 werkten er bij de Gebr. Van Kuffeler vijftig man, d.w.z. volwassenen en kinderen. De fabriek sloot in 1900, maar de handel werd tot 1915 voortgezet. Inmiddels had een aantal anderen, waaronder A.C. Diesel, W. Bredius, H. Jansen, H.C. Boodt, L. Muller en de gebroeders Van Voorthuysen, hun tabaksbedrijf opgericht. Er zou er nog een aantal volgen. Uiteindelijk heeft Rhenen bij elkaar zo'n 40-tal sigarenfabrieken en -bedrijven gekend. Daarnaast bleef thuiswerk belangrijk. Men kreeg tabak van de fabriek en leverde er sigaren voor terug.

De zoon van J.C.A., Jacques Anne François, werd steeds nauwer betrokken bij de tabakszaken, onder meer vanwege de zwakke gezondheid van zijn oom Jacob Weldijk. In 1860 vormde hij een maatschap met zijn oom en in 1870 werd de

Rechts het voormalig postkantoor bij de Westbarrière met ten westen ernaast een parkje met muziektent (Coll. E.A.van Hees)

bovenverdieping bij de fabriek getrokken. In 1882 nam hij de tabakshandel La Mercatura geheel over van zijn oom en produceerde hij sigaren exclusief voor Nunes & Van Minden in de Jodenbreestraat in Amsterdam, tegen een jaarlijkse vergoeding van 2600 gulden. In 1890 kwam ook de sigarenfabriek zelf in het bezit van J.A.F. uit de boedel van zijn oom.

Jacques Anne François trouwde in 1870 met Louise Pierrette van der Schroeff (1845-1907) en zij bleven tot 1891 wonen in het appartement boven de fabriek. Zij kregen daar in 1879 een zoon, Victor Jean Pierre (1879-1964). Tevens liet J.A.F. in 1897 zijn naam en die van zijn zoon V.J.P. veranderen in De Blocq van Kuffeler, omdat hij niet wilde worden verward met de zoon van zijn oom Jacob Weldijk, ook J.A.F. geheten. Deze laatste, ook wijnhandelaar, had in Rhenen en omstreken slechts schulden gemaakt en is in 1884 met de noorderzon vertrokken naar Amerika. V.J.P. zou later in de eerste helft van de 20^e eeuw een beroemd waterbouwkundig ingenieur worden, die onder meer medeverantwoordelijk is geweest voor de drooglegging van de Zuiderzee (zie hiervoor Deys, Oud-Rhenen 2015 nr 1, over het Huis Zandheuvel).

J.A.F. was een zeer geziene figuur in Rhenen, in 1863 oprichter en president van de rederijderskamer 'Mr. J. van Lennep' in Rhenen en in 1875 oprichter van het departement Rhenen van de Maatschappij tot nut van 't Algemeen. Hij was ook enige tijd gemeenteraadslid (1889-1891) en lid van het 'Hollandsche leesgezelschap' in Rhenen.

De fabriek werd in 1915 verkocht aan Johan Jacob Bastiaans,

die sigarenfabrikant ('Borneo') in Amsterdam was. Hij verkocht het bedrijf in 1920 weer door aan de *NV Frowein en Co.,-s Tabakshandel*, een grote tabakshandel in Arnhem. Tenslotte nam Lambertus Meijer (1893-1949) de onderneming in 1933 met twee broers over. Lambertus was tabaksfabrikant (-fabrikant). Hierna is het onduidelijk of er nog sigaren werden geproduceerd. Zeker is dat in mei 1940 de gehele fabriek in puin is geschoten, alleen de twee huizen bleven staan. Deze werden in 1943 gekocht door Anton Baars (geb. 1895), die loodgieter was en in elektra deed. Het voormalige terrein van La Mercatura werd, zoals overal, ten behoeve van de Wederopbouw door de gemeente onteigend. Dat was dan het lot van de eens zo florissante sigarenfabriek en van een geschiedenis die minstens teruggaat tot de 16^e eeuw.

Het pand F270 (zie kaartje aan het begin) is lang in eigendom van de Stad, de gemeente Rhenen geweest en heette lange tijd 'de Dienderswoning'. In 1830 woonde hier op Heerenstraat 8 Gerretje de Ruiter, toen 46 jaar oud en gehuwd. Een naam van haar echtgenoot wordt niet vermeld. Voorheen, sinds ongeveer 1801, woonde hier de 'Dienaar der Justitie' Rutger de Ruiter, die in andere opgaven ook wel als 'Rutger de Rhoter' vermeld staat. In 1830 woonde in het portiershuis F269 ernaast Gerrit de Roder; hij was veldwachter van de gemeente Rhenen, maar reeds in 1829 benoemd tot poortier. Of hij dit ambt naast zijn aanstelling als veldwachter uitoefende is niet bekend. In 1840 treffen wij in deze woning Jurrien Filip Kessel (1803-

Het Hofrond 1900. Links het oude postkantoor, naast La Mercatura. Rechts de stalhouderij en daarachter de pastorie van de NH kerk. Een kleine bijzonderheid is de straatverlichting, een petroleumlamp links.

De Frederik van de Paltshof na 1923.

Het oude postkantoor is inmiddels opgedeeld in twee woningen en voorzien van elektrische straatverlichting.

1882), leerlooijersknecht met zijn vrouw Dirkje van Noort (1806-1849) en drie kinderen aan. Kessel was geboren in Den Haag. Ten tijde van de Volkstelling van 1850 komt het pand nr. 8 niet voor. Er heeft dan trouwens een vernummering plaats gehad, waarbij de Dienderswoning met veldwachter Willem van Dijk (F270) wordt omgenummerd naar 1, nummer 2 wordt toegekend aan F272, waar dan J.A.F. van der Meer van Kuffeler en zijn moeder, Vrouwtje Cornelia Weldijk, wonen boven La Mercatura (zie eerder).

HET OUDE POSTKANTOOR

Het lot van F270 is een aantal jaren wat vaag. In elk geval vond in oktober 1873 de aanbesteding plaats van 'een post- en telegraafkantoor met woning voor den directeur'. Het was toen wettelijk verplicht een aan het postkantoor verbonden directiewoning te bouwen. Burgemeester G.J. Roghair legde de eerste steen op 19 januari 1874 en in datzelfde jaar nog kwamen de nieuwe directeur Post en Telegraaf Gerrit Johan van Mansvelt en zijn vrouw Johanna Frederika van Beek er te wonen: Heerenstraat 1a -> 2, kadastraal F653, huis, schuur en erf. Ze vertrokken in mei 1901 naar Amsterdam en als opvolgers kwamen in Heerenstraat 2 Janus Cornelis Singels en zijn vrouw Adriana Maria Beeckman uit 's Hertogenbosch. Het echtpaar vertrok in maart 1906 naar Maastricht. Inmiddels was in augustus 1906 een nieuw postkantoor aan de Heerenstraat (tegenwoordig de Fred. v.d. Paltshof) in gebruik genomen en moest er wat gebeuren met het lege pand op F270. Op 7 augustus 1906 wordt aan de Raad voorgesteld 'het zoogenaamde oude Postkantoor' te verkopen, hetgeen in 1908 gebeurt. De nieuwe eigenaar wordt Johannes David Staal, die twee jaar in het voormalig Kantongerecht in Rhenen heeft gewoond. De vrijstelling van kadastrale belasting, die er als postkantoor in gemeentelijk bezit op rustte, verviel toen en de belastbare waarde werd op 345 gulden bepaald. Deze aankoop was vermoedelijk uit speculatieve overwegingen gedaan. Staal vroeg op 2 november 1907 goedkeuring aan van door hem ingeleverde plannen tot bouw en verbouw van zijn pand. Hij kreeg toestemming onder voorwaarde dat de scheidingsmuren tussen de beide percelen F269 en F270 gemaakt zouden worden overeenkomstig de geldende verordening. Het perceel werd in twee gelijke helften opgedeeld en veranderde in twee huizen, F1027 en F1028. Tenslotte diende hij op 14 april 1908 een verzoekschrift in tot ingebruikname van de oostelijke helft van het gebouw F653 plaatselijk A 2 a, dus voor F1027. Hij heeft er zelf nooit in gewoond. Hij verkocht in 1910 beide woningen aan Willem Jansen van Doorn, rentmeester te Andelst en (vermoedelijk) diens zuster Arnolda Wesseline, wed. Oosthoek. Beide percelen gaan in 1920 door verkoop over aan Arnoldina Jansen van Doorn (die dan volgens het kadaster weduwe Corn. van der Linden is), Joannes Czn van der Linden, graanhandelaar te Utrecht, en Philippus Boot, scheepsbouwmeester te Zoeterwoude. Dankzij een leegat worden in 1921 Johannes van der Linden

en Philip Boot eigenaren, maar zij verkopen de beide woningen in datzelfde jaar. Perceel 1027, de westelijke helft, gaat dan naar David Frank, koopman en slager, de oostelijke helft gaat naar de onderwijzer Dirk Jan van Aken, gehuwd met Trijntje Kind.

David Frank heeft in de westelijke helft met zijn vrouw Aaltje Muller gewoond tot aan zijn overlijden in 1924. De woning ging toen door successie over op zijn weduwe, die het vruchtgebruik kreeg, en op de weduwe Dina Gosschalk-Frank. In 1927 vond verkoop plaats aan de weduwe David Frank (met vruchtgebruik), Willem Veldhuijzen van Zanten en Willem Veldkamp van de 'Firma Van Zanten en Veldkamp' te Kampen. Zij behielden dit pand F1027 tot 1931, waarna door splitsing de weduwe Aaltje Frank-Muller eigenaresse werd. Zij vertrok in 1932 naar Apeldoorn en verkocht het pand aan Bartholomeus van Altena, en Aartje en Bernardina Carolina. De woning werd in 1937 verkocht aan G.J.H. de Rhoter, garagehouder, die er het een en ander aan bijbouwde, hetgeen niet op de kadastratekening te zien is. Het was bijna tevergeefs, want in mei 1940 werd alles in puin geschoten, waarna, zoals gebruikelijk, alle restanten na onteigening bij de Gemeente Rhenen terecht kwamen. Over Frank hierbij nog de volgende gegevens. Jacob Frank, koopman en vader van David, kreeg op 31 maart 1891 verlof tot het aanleggen van een bijzondere begraafplaats op E577 (thans Lupinestraat) om daarop 'te begraven de lijken, leden van zijn geslacht en die van andere Israëlieten uit deze en omliggende gemeenten'. Hij ligt hier begraven, evenals zijn op 16 februari 5684 (Joodse jaartelling) overleden zoon David. Al met al liggen er thans nog maar 2 grafstenen (zie Monumentgids Rhenen p.320/321). Dokter William Waller, de Rhenense huisarts, heeft in 1922 een tabaksschuur en enige stukken tabaksland van David Frank gekocht om er in 1927 door J.B. van de Haar zijn landhuis De Tangh op te laten bouwen.

SLOTOPMERKING

In dit artikel zijn de oude huizen in de noordwesthoek van de stad Rhenen nader beschreven en hun achtereenvolgende bewoners c.q. eigenaren nader besproken. Daarbij zijn twee aansprekende families, Van Dulcken uit de 16e eeuw en Van der Meer van Kuffeler uit de 19e eeuw uitgelicht. De bewoning in dit deel van Rhenen is zeker van oudere datum, maar de goed gedocumenteerde geschiedenis begint in de 16e eeuw. De eigendomsverhoudingen zijn sindsdien aanzienlijk veranderd zoals in dit artikel is beschreven. De verwoestingen van de opstallen van de hier beschreven percelen in mei 1940 hebben geleid tot herinrichting van dit gebied.

Tenzij anders vermeld, afbeeldingen uit de collectie van Ad J. de Jong.

TABEL F270

periode	Kad.	Eigenaar	Adres	Bewoner	Beroep van eigenaar	bijzonderheden
1801		De Stad	Heerenstraat	Rutger de Ruiter ! Hendrik van Mourik	Dienaar der Justitie ---	
1805		De Stad	Heerenstraat	Rutger de Rhoter !	Dienaar der Justitie	
1809		De Stad	Heerenstraat	Rutger de Ruiter	Dienaar der Justitie	
1812		De Stad	Heerenstraat 8	R. de Ruiter † 1822		
1830	F270	De Stad	Heerenstraat 8	Gerretje de Ruiter	-	
1840	F270	De Stad	Heerenstraat 8	Jurrien Kessel g/m Dirkje van Noort	Leerlooijersknecht werkster	
1850	F270	De Stad	Heerenstraat 8			Niet vermeld in Volkstelling
1874-1877	F653	De Stad	Heerenstraat 1a > 2 Heerenstraat 2	Gerrit Johan van Mansvelt g/m Johanna Beek 1874-1901; Janus Cornelis Singels g/m A.M. Beekman 1901-1906	Directeur Post- en telegraafkantoor	Eerste steenlegging 1874 van eerste postkantoor
1909	F1027 F1028	Johannes David Staal	Heerenstraat A 2			Verbouw en splitsing in 2 panden
1910 - 1921	F1027 1028	W. Jansen van Doorn			rentmeester	
1921	F1027 F1028	J. van der Linden Czn Philippus J. Boot			graanhandelaar scheepsbouwmeester	
1921	F1028	Dirk Jan van Aken Jacobus Dirk v. Aken	Heerenstraat 29 > Fred. v.d. Palshof 3	Wed. Dirk Jan van Aken N.H. Nijenhuis	onderwijzer on- derwijzer	In 1940 verwoest en onteigend
1921 - 1924	F1027	David Frank		David Frank († 1924) g/m Aaltje Muller	Koopman en slager	
1924 - 1927	F1027	Aaltje Muller + Frank familie	Heerenstraat A 27	Aaltje Muller + Frank familie		
1927 - 1931	F1027	A. Muller en Fa. Van. Zanten en Veldkamp				
1931 - 1932	F1027	Aaltje Muller wed. D. Frank		Aaltje Muller		
1932 - 1937	F1027	Bartholomeus van Altena + 2 zusters	Heerenstraat 27 > Fred. v.d. Palshof 1	B. van Altena en 2 zusters	logementhouder	Verkoop
1937 - 1940	F1027	Gijsbertus J.H. de Rhoter	Fred. v.d. Palshof 1	G.J.H. de Rhoter	garagehouder	In 1940 verwoest en onteigend

GERAADPLEEGDE BRONNEN

De geraadpleegde bronnen zijn grotendeels dezelfde als vermeld bij de vorige artikelen in de rubriek 'Oude huizen in de Rhenense binnenstad en hun bewoners', verschenen in Oud Rhenen in de periode 2012-2017. Deze bronnen kunnen alle worden geraadpleegd in het Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht (RHCZOU), met als belangrijkste Archieftoegangen No's 63, 66 en 152.

Voorbeelden van zegels, handtekeningen en handmerken zijn te vinden in de correspondentie van het stadsbestuur van Rhenen gericht aan het Hof van Utrecht en de Staten van Utrecht, te vinden in bij Het Utrechts Archief (HUA).

Overige geraadpleegde bronnen zijn o.a.

A.J. de Jongen H.P. Rozema, *De Posthistorie van Rhenen Elst en Veenendaal*,

Historische Heuvelrug-Reeks No. 2, Voorthuizen/Rhenen 1989.

Voor publicaties op het gebied van hand- en huismerken (marcologie) zie vooral de website www.antonzeven.nl. Zie b.v. A.C. Zeven, *Hand- of persoonlijke merken als wapenstukken in zegels*, Heraldisch Tijdschrift Jrg. 20, Nr. 1 (2014), p. 21 e.v.; A.C. Zeven over dit onderwerp in Heraldisch Tijdschrift Jrg. 16 (2010), p. 110-127; A.C. Zeven, *Twee eeuwen handmerken van Wageningen 1586-1771*, een uitgave van de Vereniging Oud Wageningen (2006); A.C. Zeven, *Handmerken op broden*, Heraldisch Tijdschrift Jrg. 1 (1995), p. 28 en 29.

Elleke van Engelenburg, *Hand- of huismerken van veenraden te vinden in het Archief van het Veenraadschap De Gelderse en Rhenense Veenen*, zie b.v. Inv. No.'s 31 en 32. Deze publicatie uit 2005/6 bevindt zich in het

Gemeentearchief van Veenendaal.
 Over rouwborden die in de Cunerakerk hebben gehangen zie M.L. van Hangest d'Yvoy, een heraldisch handschrift, GHS 50D31, dat zich bevindt in de collectie van het Koninklijk Genootschap voor Geslacht en Wapenkunde in Den Haag (zie Heraldische Database Centraal Bureau voor Genealogie, CBG) en het boek van A.J. de Jong en C.L. van Otterlo, *Genealogie en Heraldiek te Rhenen* (1996).
 W. van den Berg. 2016. Rederijkers in Rhenen. Oud-Rhenen 36(4), p.4-10.
 W. van de Berg. 2017. Het departement Rhenen van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Oud-Rhenen 37(3), in druk.
 J.P. de Blocq van Kuffeler. 2013. History of the de Blocq van Kuffeler Family. Impress London and Oxford. 144pp.

H.P. Deys. 2015. Het huis Zandheuvel, alias het Teldershuis. 35(2, extra uitgave), p. 30-44.
 H.P. Deys, A.J. de Jong en J.M. Vlak. 2013. Oude huizen in de Rhenense binnenstad en hun bewoners. De huizen 'Op de trappen' en 'Trappenborch'. Oud-Rhenen 33(1), p. 7-26.
 J.M. Vlak, 2013. Een 'Heer van Limmen' in Rhenen. Oud-Rhenen 32(2), p. 4-7.
 H.P. Deys, eigen fotocollectie Rhenen en databases met betrekking tot Bevolkingsregister, Burgerlijke stand, Kadastrale gegevens (leggers en hulpkaarten), Bouwvergunningen en Hinderwetvergunningen, etc.

TABEL F272

periode	Kadaster	Eigenaar	Adres	Bewoner	beroep	bijzonderheden
1801	-	Heer De Vree	Heerenstraat	Ds. Van Campen g/m Agatha P. Bloemendaal	predikant	Vroeger genaamd De Hulck
1805	-			Ds. Van Campen	predikant	
1809	-		Heerenstraat	Ds. Van Campen	predikant	
1812	-	De Vree	Heerenstraat	Ds. Van Campen	predikant	
1813		De Vree	Heerenstraat 9	Jacob v. Campen, Willem Constantijn de Vree		
1830	F272	Gerardt Everard van der Zandt, med. Dr.	Heerenstraat 9	Mozes van Elburg g/m Naaitje Wertheim	commissionair	Huis, schuur en tuin
1832 1839	F272 F273	G.E. vd Zandt	Heerenstraat 9	Assen Mozes vd Horst g/m Grietje Marcus	winkelier	Huis, schuur en tuin
1839	F272 F273	Assen Mozes vd Horst	Heerenstraat 9	Assen Mozes vd Horst	winkelier	Huis, schuur en tuin
1843	F272 F273	Jacobus Coenraads	Heerenstraat 9	?	rentenier in Zwolle	Huis, schuur en tuin
1847 1858	F272 F273 > F555 554	J.Ch.A.vd Meer van Kuffeler	Heerenstraat 4 > 2	J.Ch.A.vd Meer v. Kuffeler Vrouwteje Cornelia Weldijk	ontv. vd Registratie geen (moeder)	Huis, schuur en tuin La Mercatura
1865	F555 > 641, 642 643	Firma gebroeders Van Kuffeler	Heerenstraat A 2		sigarenfabrikanten	F555=huis en fabriek F641=huis en erf
1882	F555, F641	J.A.F. en J.Ch.A. De Blocq van Kuffeler		Familienaam Vd Meer v.K > De Blocq van Kuffeler	fabrikant	
1915	F555, F641 F642	Johan Jacob Bastiaans			sigarenfabrikant Amsterdam	
1920	F555 641 642	NV Frowein en cs.			tabakshandel	
1933 1935	F555 641 642 > 1155	Lambertus Meijercs.			tabaksfactor	3 huizen, erf, fabriek
1940 1943	1155	Gemeente Rhenen			-	Na verwoesting onteigening door Gemeente